

Súd: Krajský súd Košice
Spisová značka: 5Co/141/2022
Identifikačné číslo súdneho spisu: 7220208050
Dátum vydania rozhodnutia: 15. 12. 2022
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Adriana Murínová
ECLI: ECLI:SK:KSKE:2022:7220208050.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Košiciach v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Adriany Murínovej a členiek JUDr. Slávky Zborovjanovej a JUDr. Zuzany Stolárovej v spore žalobcu: A. B., nar. XX.X.XXXX, bytom C. D. X, zastúpeného Prof. JUDr. Jánom Klučkom CSc., advokátom so sídlom v Košiciach, Ku Potoku 4, proti žalovanému: Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky so sídlom v Bratislave, Pribinova 2, o zaplatenie nemajetkovej ujmy, o odvolaní žalovaného proti rozsudku Okresného súdu Košice II zo dňa 10. januára 2022 č. k. 29C/58/2020-66 takto

rozhodol:

P o t v r d z u j e rozsudok vo výroku I. a III.

Žalobcovi priznáva voči žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu.

o d ô v o d n e n i e :

1. Okresný súd Košice II (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „súd“) napadnutým rozsudkom uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 2.500 eur do troch dní od právoplatnosti rozsudku (výrok I/), vo zvyšku žalobu zamietol (výrok II/) a vyslovil, že žalobca má voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v plnej výške (výrok III/).

2. Súd tak rozhodol o žalobe, ktorou sa žalobca ako príslušník Hasičského a záchranného zboru SR domáhal voči žalovanému peňažnej náhrady vo výške 5.000 eur titulom zodpovednosti žalovaného za škodu spôsobenú porušením Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES o niektorých aspektoch organizácie pracovného času (ďalej aj len „Smernica“), konkrétne porušením práva žalobcu garantovaného čl. 6 písm. b) Smernice, a to v dôsledku straty času odpočinku, na ktorý by mal žalobca nárok v prípade rešpektovania jeho 48 hodinovej týždennej pracovnej doby.

3. Pri rozhodovaní vychádzal súd prvej inštancie zo zistenia, že žalobca v období od apríla 2017 do mája 2020 vykonával štátnu službu ako príslušník Hasičského a záchranného zboru, s miestom zaradenia na pracovisku v Košiciach, s tým, že služobný úrad rozvrhoval pracovný čas žalobcu tak, že na 16, resp. 16,5 hodinovú pracovnú zmenu, nadväzovala vždy 7, resp. 7,5 hodinová pohotovosť, počas ktorej bol žalobca k dispozícii zamestnávateľovi v mieste výkonu služby, pripravený na prípadný zásah, pričom pri počte takto nariadených pracovných zmien v priebehu jedného mesiaca súhrn týždenného pracovného času pravidelne prekračoval 48 hodín a hodiny služobnej pohotovosti odpracované nad povolený limit práva neboli započítané do fondu pracovného času žalobcu.

4. Po právnom posúdení veci podľa čl. 7, druhá, tretia veta a čl. 144 ods. 1 Ústavy SR, § 3 CSP, čl. 1 bod 2 a 3, čl. 2 ods. 1, čl. 6 písm. b), čl. 16 písm. b) Smernice, ako i podľa § 85 ods. 1 a 2, § 86 ods. 1 a 2, § 91 ods. 1 a 3, § 92 ods. 1, § 97 ods. 1 písm. h), § 122 zák. č. 315/2001 Z.z. o hasičskom a záchrannom zbere v platnom znení, a § 11 a § 13 ods. 1 až 3 Občianskeho zákonníka, súd v prvom rade vyhodnotil ako

nedôvodnú námietku žalovaného o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovaného. Poukázal pritom na charakter uplatneného nároku, ktorý nie je mzdovým nárokom žalobcu ako príslušníka Hasičského a záchranného zboru SR, ale nárokom zo zodpovednosti štátu, v mene ktorého koná Ministerstvo vnútra SR ako orgán, do pôsobnosti ktorého spadá aj Hasičský a záchranný zbor SR, a to za porušenie práva Únie, pre absentujúcu, resp. nesprávnu transpozíciu Smernice do zákona č. 315/2001 Z.z. z dôvodu, že do pracovného času žalobcu – hasiča, sa nezarátava aj jeho pracovná pohotovosť na pracovisku počas jej neaktívnej časti.

5. Súd prvej inštancie:

5.1. po konštatovaní, že už v rozsudku vo veci C - 429/09 - G. Fuß, Súdny dvor EÚ potvrdil, že z rozsahu úpravy Smernice nie sú vyňatí ani hasiči, ako aj že pracovná pohotovosť tvoriaca súčasť ich týždenného pracovného času v spojení s ďalším „riadnym“ pracovným časom nesmie prekročiť maximálny týždenný pracovný čas, keď (o.i.) uviedol, že článok 6 písm. b) Smernice predstavuje pravidlo sociálneho práva Únie s osobitným významom, z ktorého má mať prospech každý pracovník, keďže je minimálnou požiadavkou určenou na zaistenie bezpečnosti a ochrany jeho zdravia, ktoré ukladá členským štátom povinnosť stanoviť 48 hodinovú hranicu pre priemerný týždenný pracovný čas, v súvislosti s ktorou je výslovne stanovené, že zahŕňa nadčasy, a od ktorej sa nemožno v žiadnom prípade odchýliť, pokiaľ ide o také činnosti, ako je činnosť hasičov, o ktorú ide vo veci samej, hoci by k tomu došlo len prostredníctvom súhlasu dotknutého pracovníka (rozsudky z 5. októbra 2004, Pfeifferai. C-397/01 až 103/01, s. I-8835, body 98 a 100, ako aj rozsudok Fuß, body 33 až 35 a 38),

5.2. uzavrel, že služobná pohotovosť nie je výkonom štátnej služby, nakoľko odráža len stav pripravenosti pracovníka na eventuálne vykonanie štátnej služby v prípade, že k nej bude povolaný, pričom existujúca právna kvalifikácia služobnej pohotovosti sa premieta aj do spôsobu jej finančného odmeňovania, ktorý nemá povahu služobného platu, keďže § 103 zákona o hasičskom zbore výslovne uvádza, že služobný plat tvoria zložky služobného príjmu uvedené v jeho odseku 1 (vrátane tarifného platu a jeho príplatkov) a za výkon služobnej pohotovosti patrí hasičovi peňažná náhrada v štátnej službe (§ 103 ods. 5 v spojení s § 122 ods. 1 zákona č. 315/2001 Z. z.).

6. Z nespornej skutočnosti, že žalobca v posudzovanom období po zohľadnení služobného pracovného času a nariadenej služobnej pohotovosti pracoval nad rámec 48 hodinového pracovného týždňa určeného čl. 6 písm. b) Smernice, prvoinštančný súd vyvodil, že k porušeniu práva Únie došlo a toto porušenie je závažné, lebo je v zjavnom rozpore s judikatúrou Súdneho dvora EÚ v danej oblasti, podľa ktorej pracovný čas zodpovedajúci pracovnej pohotovosti a pohotovostnej službe, počas ktorých je dotknutý pracovník fyzicky prítomný na pracovisku, je súčasťou pojmu „pracovný čas“ v zmysle Smernice. Dodal, že otázka súvisiaca s pojmom „pracovný čas“ v zmysle Smernice neponecháva priestor na pochybnosti o tom, že žalobca pracoval nad stanovený limit v zmysle čl. 6 písm. b) Smernice a že medzi porušením článku 6 písm. b) Smernice a ujmu, ktorá vznikla žalobcovi v dôsledku straty času, na ktorý by mal žalobca nárok (ak by bol maximálny týždenný pracovný čas upravený týmto ustanovením dodržaný) a ktorý by mohol využiť podľa vlastnej vôle, existuje príčinná súvislosť.

7. Dospel k záveru, že nerešpektovaním čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES pri rozvrhovaní pracovného času žalobcu, došlo k zásahu do práv žalobcu na vedenie súkromného, rodinného života i do práva na ochranu jeho zdravia, za ktorý zásah žalobcovi patrí nárok na primerané odškodnenie, nakoľko žalobca v dôsledku takeého rozvrhu pracovného času, ktorý bol v rozpore s právom Únie, prišiel o voľný čas, ktorý by inak venoval rozvíjaniu osobných, rodinných, priateľských vzťahov i fyzickej a psychickej relaxácii.

8. Vzhľadom na formu zásahu, ktorá sa považuje v zmysle judikatúry Súdneho dvora EÚ za závažný zásah do práv, keďže ide o nevratný stav straty niekoľkých stoviek hodín času potrebného na regeneráciu pracovných síl, súd prvej inštancie usúdil, že len samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadostučinením, a práve peňažná náhrada predstavuje spôsobilé odškodnenie takto vzniknutej ujmy žalobcu, ktorý sa žalobou domáhal náhrady nemajetkovej ujmy v čiastke 5.000 eur. Súd sa nestotožnil s tvrdením žalovaného, že žalobca sa priklonil k udeleniu dodatočného náhradného voľna, lebo táto skutočnosť zo žaloby a z tvrdení žalobcu nevyplývala.

9. Odkazom na znenie Smernice, z ktorej vyplynula povinnosť žalovaného na náhradu vzniknutej nemajetkovej ujmy žalobcu a kritériá uvedené v bode 95 rozsudku Fuß, súd prvej inštancie uplatnené právo žalobcu zabezpečil aplikujúc § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Dospel k záveru, že výkonom

náročnej práce nad čas povolený právom únie v rozhodnom období (a aj do súčasnosti), a to s ohľadom na vysoko zodpovednú, rizikovú, fyzicky a psychicky neľahkú prácu žalobcu, ktorá vyžaduje nepretržitú dostupnosť a plnú dispozíciu žalobcu pre svojho zamestnávateľa, dochádza k zásahu do práva žalobcu na súkromie, ktorého súčasťou je aj právo na rodinný život, rozvoj svojej osobnosti a relaxáciu (bod 37 odôvodnenia rozsudku) a žalobca má nárok na primeranú finančnú náhradu vo výške 2.500 eur (bod 37 odôvodnenia rozsudku). Pri určení výšky priznanej nemajetkovej ujmy vzal prvoinštančný súd na zreteľ aj výšku nemajetkovej ujmy priznávanej súdmi v obdobných súdnych sporoch a v rozhodnutiach Krajského súdu v Košiciach sp.zn. 9CoPr/1/2019, 6CoPr/2/2019, 3CoPr/229/2019, 1CoPr/8/2019.

10. So zreteľom na skutočnosť, že stanovenie výšky nemajetkovej ujmy záviselo od úvahy súdu a žalobcu nemožno zaťažiť procesnou zodpovednosťou za nepredvídanie výsledku takejto úvahy, na nález Ústavného súdu ČR sp. zn. III. ÚS 170/99, a na dostupnú odbornú literatúru (komentár k Civilnému sporovému poriadku), súd prvej inštancie o nároku na náhradu trov konania rozhodol v zmysle čl. 4 ods. 2 základných princípov CSP a § 255 CSP tak, že priznal žalobcovi proti žalovanému nárok na plnú náhradu trov konania s tým, že podľa § 262 ods. 2 CSP o výške náhrady trov konania rozhodne súd po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník.

11. Proti výroku I. a III. rozsudku podal v zákonnej lehote žalovaný odvolanie z odvolacích dôvodov podľa § 365 ods. 1 písm. d), f) a h) CSP. Navrhol, aby odvolací súd napadnutý rozsudok zmenil vo výroku I. tak, že žalobu zamietne a vo výroku III. tak, že žalovanému prizná nárok na náhradu trov konania voči žalobcovi v rozsahu 100 %.

11.1. V odvolaní žalovaný namietal nesprávne posúdenie otázky právomoci súdu, námietky nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovaného, nesprávne právne posúdenie pôsobnosti Smernice, tvrdiac, že sa nevzťahuje v plnom rozsahu na služobný pomer príslušníkov Hasičského a záchranného zboru, vzhľadom na charakter vykonávaných činností a s tým spojený rozvrh služobného času, a preto ustanovenia Smernice nemohli byť porušené tak, ako to tvrdí žalobca. Podľa názoru žalovaného štátna služba príslušníkov Hasičského a záchranného zboru vykonávajúci zásahovú činnosť oproti štandardným pracovnoprávnym vzťahom vykazuje aj špecifickú štátnu službu príslušníkov policajného zboru, ako aj profesionálnych vojakov, nakoľko z ustanovení § 12 zák. č. 42/1994 Z.z., § 3 ods. 1 a 2 zák. č. 315/2001 Z.z. a § 8 ods. 1, § 12 ods. 1 zák. č. 129/2002 Z.z. vyplýva, že príslušníci Hasičského a záchranného zboru SR vykonávajúci zásahovú činnosť, plnia okrem úloh na úseku ochrany pred požiarom aj úlohy na úseku civilnej ochrany obyvateľstva, predovšetkým v oblasti priameho výkonu záchranných činností, pričom činnosti vykonávané príslušníkmi Hasičského a záchranného zboru SR pri zásahovej činnosti sú práve tými osobitnými činnosťami služieb civilnej ochrany, ktoré možno subsumovať pod pojem osobitné činnosti služieb civilnej ochrany v zmysle článku 2 ods. 2 Smernice 89/391/EHS, Smernica 2003/88/ES sa nevzťahuje na príslušníkov Hasičského a záchranného zboru SR v prípade služobného času a odmeňovania, táto oblasť je v plnej miere v pôsobnosti vnútroštátnej právnej úpravy, a preto ustanovenia Smernice 2003/88/ES sa na prípad žalobu nemôžu aplikovať a žalobcovi tak nemohla vzniknúť žiadna škoda.

11.2. Namietol tiež, že rozhodnutie vo veci V- 429/09 (správne vec C-429/09 Günter Fuß proti Stadt Halle, poznámka odvolacieho súdu), nemožno považovať za smerodajné, lebo sa týka mestského hasiča a režim výkonu hasičských činností v takomto zariadení a štruktúre mestských hasičov je odlišný od režimu, v akom fungujú príslušníci Hasičského a záchranného zboru v Slovenskej republike.

11.3. Žalovaný sa nestotožnil ani s posúdením podmienok pre priznanie náhrady škody z dôvodu porušenia práva Únie súdom prvej inštancie, tvrdiac pritom, že žalobca žiadnym spôsobom neosvedčil vznik nároku na náhradu škody, nepreukázal a ani riadne neodôvodnil výšku ujmy, ktorá mala byť spôsobená žalobcovi, lebo v žalobe len veľmi nejaským spôsobom stanovil škodu, ktorá žalobca mala vzniknúť tým, že vykonával nariadenú služobnú pohotovosť, za ktorú bol v zmysle platnej vnútroštátnej legislatívy odmeňovaný.

11.4. Žalovaný namietol správnosť záveru súdu prvej inštancie, že služobná pohotovosť, ktorú žalobca vykonáva a za ktorú je riadne odmeňovaný, je pracovným časom a má sa zarátavať do pracovného fondu, čo však samo o sebe podľa názoru žalovaného nie je dôvodom na priznanie nároku na náhradu škody. Poukázal pritom na všeobecné podmienky pre vznik nároku na náhradu škody za porušenie práva

Únie, vyplývajúce z judikatúry Súdneho dvora EÚ a zdôraznil, že počas služobnej pohotovosti sa od žalobcu nevyžaduje (nevyžadovala) aktívna činnosť, keďže počas služobnej pohotovosti je zamestnanec povinný byť v zariadení zamestnávateľa alebo mimo neho, žalobca nemusí uskutočňovať žiaden výkon práce z vlastnej iniciatívy, ale len na základe pokynu zamestnávateľa, má iba byť pripravený na výkon práce na požiadanie svojho zamestnávateľa, a ak nie je nariadený služobný zásah, zamestnanec môže odpočívať alebo sa venovať inej činnosti. Rovnako tak pri nariadenej služobnej povinnosti zamestnávateľ vytvára podmienky na oddych (spánok) zamestnanca tým, že v mieste vykonávania štátnej služby je určený, resp. vymedzený, priestor na odpočinok. Napriek tomu, že zamestnanec nemusí byť bdely a aktívny počas celej dĺžky trvania služobnej pohotovosti, zamestnávateľ vypláca zamestnancovi dohodnutú odmenu za takto strávený čas, t.j. nielen za vykonanú prácu, ale aj za neaktívnu časť práce, za ktorú dostáva pracovnú odmenu, ktorou zamestnávateľ kompenzuje to, že v prípade potreby bude k dispozícii.

11.5. Podľa názoru žalovaného ak by aj súd dospel k záveru, že Smernica bola žalovaným (resp. zamestnávateľom žalobcu) uplatňovaná nesprávne, nemožno na strane žalobcu hovoriť o vzniku akejkoľvek škody, resp. nemajetkovej ujmy, lebo žalobca nepreukázal, že by ujma bola dostatočne závažná, čo je bez ďalšieho dôvodom na zamietnutie žaloby. Súdu prvej inštancie žalovaný vytkol, že sa nezaoberal posúdením, či a v akej miere došlo v prípade žalobcu k porušeniu práva na maximálny 48 hodinový týždenný pracovný čas. Podľa názoru žalovaného bolo totiž potrebné zo strany žalobcu preukázať, či žalobca skutočne pracoval nad takýto limit za rozhodné obdobie a tiež bolo potrebné zohľadniť nerovnomerné rozvrhnutie služobného času u hasičov v období 6 mesiacov.

11.6. Odkazom na rozhodnutie Súdneho dvora EÚ C-46/93 a rozsudky vo veci Mulder a i./Rada a komisia, C-104/89 a C-37/90, podľa ktorých poškodená osoba musí vyvinúť primerané úsilie, aby obmedzila rozsah škody, žalovaný akcentoval, že vnútroštátny súd by mal preveriť, či poškodená osoba prejavila primeranú snahu s cieľom odvrátiť škodu, alebo obmedziť jej rozsah a či včas využila všetky dostupné prostriedky na právnu ochranu. V tejto súvislosti žalovaný tvrdil, že žalobca do dnešného dňa nevyvinul snahu na to, aby vzniku škody predišiel, ani nepreukázal, že oznámil zamestnávateľovi, že odmieta vykonávať služobnú pohotovosť, a tak zamestnávateľ do dňa podania žaloby nemal vedomosť o tom, že výkon služobnej pohotovosti žalobca pociťuje ako výraznú ujmu. Z uvedeného dôvodu nebolo možné, aby zamestnávateľ včas zamedzil prípadný vznik takejto ujmy alebo aspoň obmedzil jej rozsah.

11.7. Tvrdil tiež, že žalobca žiadnym spôsobom nepreukázal, že by utrpel ujmu, ktorá by v značnej miere znížila jeho dôstojnosť, resp. vážnosť v spoločnosti, a žalobca nepreukázal a ani riadne neodôvodnil výšku ujmy, ktorá mu mala byť spôsobená, pričom za dôkaz, ktorý by preukazoval výšku ujmy žalobcu, nemožno považovať tabuľky priložené k žalobe. Súdu prvej inštancie žalovaný vytkol, že nezdôvodnil, prečo nebolo pre žalobcu postačujúce zadostučinenie podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka, resp. čím bola v značnej miere znížená dôstojnosť žalobcu alebo jeho vážnosť v spoločnosti, ktorá by objektívne odôvodňovala priznanie nemajetkovej ujmy v súdom určenej výške žalobcovi, ktorý sa nedomáha upustenia od neoprávneného zásahu a ani toho, aby sa odstránili následky takejto zásahu.

11.8. Výšku náhrady nemajetkovej ujmy, ktorú súd vo svojom rozhodnutí žalobcovi priznal, žalovaný označil za zjavne neprimeranú, a to aj s porovnaním výšky náhrad, ktorá je priznávaná obetiam trestných činov, ktorých ujma je v porovnaní s údajnou ujmovou žalobcu podľa jeho názoru podstatne vyššia. Dodal, že otáznym zostalo, akú inú činnosť by chcel žalobca vykonávať v čase služobnej pohotovosti, kedy musí byť prítomný na pracovisku, keď tento čas pripadá na nočné hodiny (od 22.30 hod. do 5.30 hod.), ktoré každá fyzická osoba využíva na spanie a je objektívne (takmer) vylúčené, aby sa tento čas mohol využívať nejakou inou zmysluplnou činnosťou, prípadne ho plnohodnotne tráviť s rodinou, a navyše žalobca sám potvrdil, že by chcel, aby sa mu časť pohotovosti započítavala do fondu pracovného času a pre takýto prípad by logicky žalobca musel počas pohotovosti tráviť čas na pracovisku a nemohol by ho tráviť inde, napr. so svojou rodinou.

12. Žalobca vo vyjadrení k odvolaniu žalovaného navrhol potvrdiť rozsudok v jeho napadnutej časti ako vecne správny a priznať mu nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

12.1. K vznesenej námietke nedostatku právomoci súdu žalobca zdôraznil, že každý vnútroštátny súd musí rešpektovať prednosť únievého práva pred vnútroštátnym právom a nemôže sa zbaviť povinnosti uprednostniť únievú normu pred vnútroštátnou normou. Nesúhlasil s argumentáciou žalovaného o tom,

že žalobca sa domáha pracovnoprávných nárokov a k tomu uviedol, že žalobca nežaluje Ministerstvo vnútra SR ako svojho zamestnávateľa v pracovnoprávnej záležitosti, ale Slovenskú republiku o náhradu škody spôsobenej mu porušením práva garantovaného článkom 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES, v rámci režimu únieovej zodpovednosti členského štátu Európskej únie.

12.2. K pôsobnosti Smernice 2003/88/ES žalobca zdôraznil, že významom a výkladom článku 2 ods. 2 Smernice 89/391/EHS sa zaoberali viaceré rozsudky Súdneho dvora EÚ, výklad ktorých je všeobecne záväzný a s ktorými je tvrdenie žalovaného o tom, že sa príslušné ustanovenia Smernice na prípad žalobcu nemôžu aplikovať, v nesúlade. V prípade Pfeiffer Súdny dvor EÚ konštatoval, že: čl. 2 ods. 2 Smernice 89/391/EHS nevyklučuje z jej pôsobnosti služby civilnej ochrany ako také, ale len určité osobitné činnosti týchto služieb, ak charakteristiky vlastné pre určité osobitné činnosti odporujú použitiu ustanovení tejto smernice (C- 397/01, bod 53). V dôsledku toho výnimka uvedená v čl. 2 ods. 2 Smernice 89/391/EHS bola prijatá len za účelom zabezpečenia riadneho fungovania služieb nevyhnutných na ochranu verejnej bezpečnosti, zdravia a poriadku, ak nastane osobitne vážna situácia alebo situácia osobitného rozsahu - napríklad katastrofa, pre ktorú je typické, že nie je možné rozvrhnúť pracovný čas pre záchranné tímy (bod 55 rozsudku). Rovnako aj uznesenie Súdneho dvora EÚ prijaté vo veci C-52/04 potvrdzuje, že na činnosti zásahových síl verejnej hasičskej služby sa nevzťahuje výnimka uvedená v čl. 2 ods. 2 Smernice č. 89/131/EHS, ale tieto činnosti naopak patria do pôsobnosti tejto smernice, pokiaľ sú vykonávané za obvyklých podmienok (bod 57). Pokiaľ ide o novšiu judikatúru Súdneho dvora EÚ, možno spomenúť vec A. E., v ktorej Súdny dvor EÚ rozhodol, že: Smernica 2003/88/ES sa má uplatniť na činnosti hasičského zboru, aj keď sú vykonávané zásahovými silami v teréne a nezáleží na tom, že sú zamerané na boj proti požiarom alebo poskytnutie pomoci iným spôsobom, ak sú vykonávané za obvyklých podmienok v súlade s poslaním zvereným príslušnej službe, a to aj vtedy, keď zásahy, ku ktorým môžu tieto činnosti viesť, sú svojim charakterom nepredvídateľné a môžu vystaviť pracovníkov, ktorí ich vykonávajú, určitým rizikám, pokiaľ ide o ich bezpečnosť a/alebo zdravie (C- 518/15, bod 27). Tieto závery sú potvrdené aj Smernicou 2003/88/ES, ktorá v čl. 17 ods. 3 bod iii/ výslovne uvádza aj protipožiarne služby a služby civilnej ochrany. Okrem toho pripomenul, že takáto úprava by nemala žiadny zmysel, pokiaľ by bola takáto činnosť ako celok vylúčená zo smernice 89/391/EHS, nakoľko v takomto prípade by sa na ňu nevzťahovala ani Smernica 2003/88/ES. Z týchto dôvodov žalobca nesúhlasil s tvrdením žalovaného, že Smernica 2003/88/ES sa nevzťahuje na protipožiarne služby a služby civilnej ochrany vykonávané hasičským a záchranným zborom. Znovu akcentoval, že čl. 6 ods. 2 písm. b) Smernice 2003/88/ES aj pre výkon týchto služieb garantuje 48 hodinovú priemernú týždennú pracovnú dobu.

12.3. K namietanému nesprávnemu prebratiu Smernice 2003/88/ES žalobca tvrdil, že slovenský zákonodarca rozhodol, že Smernica bude transponovaná do zákona č. 315/2001 Z.z., čo výslovne potvrdzuje jeho príloha č. 6 v bode 6, ale niektoré ustanovenia zákona č. 315/2001 Z.z. sú v rozpore so Smernicou z dôvodu, že ich uplatnením sa nedosahuje a negarantuje pre hasičov 48 hodinová pracovná doba.

12.4. Zopakoval, že týždenný súčet služobného času hasičov a nariadenej služobnej pohotovosti prekračuje 48 hodín týždenne, čím dochádza k porušeniu čl. 6 písm. b) Smernice na ujmu žalobcu, ktorý k svojej žalobe priložil prehľady týždennej dochádzky, z ktorých vyplýva, že súčet jeho služobného času nadobudnutého v dôsledku výkonu štátnej služby a nariadených služobných pohotovostí pravidelne prekračuje 48 hodinový týždenný pracovný čas, pričom žalovaný toto tvrdenie žalobcu nebol schopný spochybníť, či dokonca vyvrátiť.

12.5. Žalobca na žalovaným namietané posúdenie otázky služobnej pohotovosti hasičov a u služobnej doby podčiarkol, že:

12.5a. zákon o hasičskom zbore je osobitným zákonom, ktorého žiadne ustanovenie nestanovuje, že služobná pohotovosť hasičov v mieste výkonu služby je považovaná za súčasť ich týždenného služobného času,

12.5b. zákon o hasičskom zbore sa ako osobitný zákon odlišuje od § 96 Zákonníka práce,

12.5c. Zákonník práce sa v otázke právnej kvalifikácie pohotovosti na príslušníkov hasičského zboru nevzťahuje,

12.5d. skutočnosť, že v zákone o hasičskom zbore pracovnú pohotovosť hasičov zákonodarca nekvalifikuje ako súčasť ich služobného času, potvrdzujú ustanovenia § 85, § 86 ods. 2, § 92 zákona o hasičskom zbore, v zmysle ktorých služobná pohotovosť sa nepovažuje za súčasť týždenného služobného času jeho príslušníkov, lebo bezprostredne nadväzuje na vykonávanie štátnej služby a začína až po skončení výkonu štátnej služby v služobnom čase, nariadená služobná pohotovosť nie je výkonom štátnej služby, nakoľko odráža len stav pripravenosti pracovníka na eventuálne vykonanie štátnej služby v prípade, že k nej bude povolán.

12.6. Odkazom na rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-429/09, C-437/05, C-397/01 alebo C-429/09, v ktorých Súdny dvor EÚ považoval pracovnú pohotovosť na pracovisku za súčasť pojmu pracovný čas, žalobca opätovne akcentoval, že Smernica neupravuje prechodnú kategóriu medzi pracovným časom a časom odpočinku ako zákon č. 315/2001 Z.z. vo forme služobnej pohotovosti hasiča na pracovisku, a tak požiadavke Smernice bolo možné vyhovieť len vtedy, ak by sa pracovná pohotovosť hasiča na pracovisku považovala za súčasť jeho pracovného času, čo však zákon nestanovuje.

12.7. Nakoľko služobná pohotovosť hasiča nie je považovaná za súčasť jeho služobného času spolu s rozvrhnutým týždenným služobným časom, pravidelne prekračuje dovolený limit 48 hodín požadovaný čl. 6 písm. b) Smernice a pretože zákon o hasičskom a záchrannom zbore za súčasť pracovnej služobnej doby hasičov v rozpore s čl. 2 ods. 1 a 2 Smernice zákon nepovažuje ich pracovnú pohotovosť na pracovisku, na základe čoho potom súčet riadnej služobnej doby a služobnej pohotovosti prekračuje požiadavku 48 hodinového priemerného pracovného času, ktorý požaduje čl. 6 písm. b) Smernice, podľa názoru žalobcu je nutné urobiť záver o nesprávnej transpozícii Smernice 2003/88/ES, čím došlo k porušeniu únieového práva, ktoré zakladá žalobcovi uplatnený nárok.

12.8. K žalovaného námietke spochybňujúcej žalobcom uplatnený nárok na náhradu škody žalobca, odkazom na rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-46/93 a C-524/04, znovu argumentoval tvrdením, že v prípade neexistencie ustanovení práva Únie v danej oblasti, je na vnútroštátnom práve dotknutého členského štátu, aby pri rešpektovaní zásad rovnocennosti a efektivity určilo, či škoda vzniknutá pracovníkovi, ktorý odpracoval priemerne týždenne pracovný čas presahujúci priemerný týždenný pracovný čas stanovený v čl. 6 písm. b) Smernice, v dôsledku porušenia právnej normy Únie, mu bude uhradená udelením dostatočného náhradného voľna alebo finančným odškodnením a tiež, aby definovalo pravidlá týkajúce sa spôsobu výšky tejto náhrady, ktorá má byť primeraná.

12.9. Podľa názoru žalobcu, so zreteľom na judikatúru Súdneho dvora EÚ týkajúcu sa škôd vznikajúcich hasičom pre nerešpektovanie 48 hodinovej pracovnej doby podľa Smernice, treba pod škodou rozumieť škodu, ktorá vznikla žalobcovi v dôsledku straty času odpočinku, na ktorý by mal nárok, ak by bol maximálny týždenný pracovný čas upravený čl. 6 písm. b) Smernice rešpektovaný (bod 59 rozsudku ESD vo veci C-429/09), v okolnostiach prípadu žalobcu treba za primeraný odpočinok v zmysle Smernice považovať taký, ktorý by mal nasledovať po 48 hodinovej týždennej pracovnej dobe zahrňujúcej jeho služobnú pohotovosť na pracovisku, keďže dlhodobé nerešpektovanie takto určeného únieového týždenného pracovného času sa môže prejaviť v rámci osobnostnej sféry fyzických osôb predovšetkým vo vzťahu k ochrane ich práva na zdravie a celkovú fyzickú alebo morálnu integritu. Odkazom na Preambulu Smernice, ktorá špecifikuje, že dlhé doby nočnej práce môžu poškodiť zdravie pracovníkov a ohroziť bezpečnosť na pracovisku a tiež, že treba obmedziť trvanie nočnej práce, vrátane nadčasov, že odpočinok pracovníka by mal byť dostatočne dlhý a nepretržitý, aby sa zabezpečilo, že v dôsledku vyčerpania alebo iného nepravidelného rozvrhnutia práce nespôsobia úraz ani sebe, ani spolupracovníkom, alebo iným osobám a ani krátkodobo ani dlhodobo nepoškodia zdravie, žalobca znovu tvrdil, že v dobe, po ktorú je hasič z dôvodu pracovnej pohotovosti nútený stráviť čas na pracovisku nad 48 hodinový týždenný pracovný čas, nemôže voľne disponovať so svojim časom, venovať sa sebe, rodine, oddychovať, regenerovať svoje sily, atď., a teda nemôže využívať tento čas pre seba a reálne naplňať právo na odpočinok, zotavenie a nutnú regeneráciu, a preto so zreteľom na judikatúru Súdneho dvora EÚ možno nárok na náhradu takto vzniknutej škody podľa únieového práva posúdiť ako nemajetkovú ujmu v zmysle slovenského práva, k náhrade ktorej dochádza v peniazoch.

13. Žalovaný v replike na vyjadrenie žalobcu zotrval na svojom odvolaní a argumentácii v priebehu sporu i v odvolaní, ako i v názore, že rozsiahla právna argumentácia prezentovaná žalovaným v konaní nebola

zo strany súdu správne aplikovaná. Navrhol zmeniť rozsudok v jeho výroku I. a III. tak, že žalobu zamietá a žalovanému priznáva nárok na náhradu trov konania proti žalobcovi v rozsahu 100 %.

14. Výrok II. rozsudku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti odvolaním nebol napadnutý, nadobudol právoplatnosť a v odvolacom konaní nebol preskúmaný.

15. Odvolací súd (§ 34 CSP) prejednal odvolanie žalovaného proti výroku I. a III. rozsudku ako podané včas oprávnenou osobou proti rozhodnutiu, proti ktorému je odvolanie prípustné, bez nariadenia odvolacieho pojednávania v zmysle § 385 ods. 1 CSP a contrario v rozsahu vyplývajúcom z § 379 a § 380 CSP a z hľadísk uplatnených odvolacích dôvodov a dospel k záveru, že odvolaniu žalovaného nie je možné vyhovieť.

16. Žalovaný v odvolaní uplatnil odvolacie dôvody podľa § 365 ods. 1 písm. d), f) a h) CSP, t.j. z dôvodu, že konanie má inú vadu, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

17. K odvolaciemu dôvodu podľa § 365 ods. 1 písm. d) CSP odvolací súd uvádza, že inou vadou sa rozumie také porušenie procesných predpisov, ktoré mohlo mať vplyv na výrok napadnutého rozhodnutia. Ide predovšetkým o porušenie procesných práv strany sporu, ktoré nemožno podradiť pod § 365 ods. 1 písm. a), b), c) CSP, ale ich dôsledok sa mohol (nemusel) prejavíť vo výsledku konania formulovanom vo výroku súdneho rozhodnutia vo veci samej. Odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. f) CSP je v súdnej praxi vykladaný tak, že musí ísť o také skutkové zistenia, na základe ktorých súd prvej inštancie vec posúdil po právnej stránke a ktoré nemajú v podstatnej časti oporu vo vykonanom dokazovaní. Skutkové zistenia nezodpovedajú vykonaným dôkazom, ak výsledok hodnotenia dôkazov nie je v súlade s § 191 CSP, a to vzhľadom na to, že súd vzal do úvahy skutočnosti, ktoré z vykonaných dôkazov alebo z prednesov strán nevyplývali, ani inak nevyšli počas konania najavo alebo opomenul rozhodujúce skutočnosti, ktoré boli vykonanými dôkazmi preukázané alebo vyšli počas konania najavo. Nesprávne sú aj také skutkové zistenia, ktoré súd prvej inštancie založil na chybnom hodnotení dôkazov. Typovo ide o situáciu, kde je logický rozpor v hodnotení dôkazov, prípadne poznatkov, ktoré vyplývajú z prednesov strán alebo ktoré vyšli najavo inak, z hľadiska závažnosti (dôležitosti), zákonnosti, pravdivosti, eventuálne vierohodnosti alebo ak výsledok hodnotenia dôkazov nezodpovedá tomu, čo malo byť zistené spôsobom vyplývajúcim z § 192, § 193 a § 205 CSP.

18. K odvolaciemu dôvodu v zmysle § 365 ods. 1 písm. h) CSP odvolací súd uvádza, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením je omyl súdu pri aplikácii práva na správne zistený skutkový stav. O omyl v aplikácii práva ide vtedy, ak súd použil iný právny predpis, než ktorý mal použiť alebo ak použil sice správny právny predpis, ale nesprávne ho interpretoval na daný prípad.

19. Odvolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že tieto žalovaným uplatnené odvolacie dôvody nie sú naplnené.

20. Súd vykonal dokazovanie v dostatočnom rozsahu, náležite zistil skutkový stav a vykonané dôkazy hodnotil v súlade so zákonom a z týchto dôkazov dospel k správnym skutkovým zisteniam na ktorých založil aj svoje rozhodnutie, zo zisteného stavu vyvodil aj správny právny záver. Odvolací súd je názoru, že napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie je dostatočne odôvodnený a spĺňa kritériá riadneho odôvodnenia podľa § 220 ods. 2 CSP. Odvolacie námietky žalovaného boli už predmetom dokazovania pred súdom prvej inštancie, ktorý sa s nimi náležite vysporiadal pri rozhodovaní v danej veci. Ani skutočnosti uvedené žalovaným v odvolaní neumožňujú odvolaciemu súdu prijať iné závery a nie sú spôsobilé spochybniť vecnú správnosť napadnutej časti rozsudku, preto odvolací súd podľa § 387 ods. 1 CSP rozsudok v jeho výrokoch I. a III. ako vecne správny potvrdil.

21. Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozsudku, a preto sa v súlade s § 387 ods. 2 CSP v odôvodnení obmedzil len na skonštatovanie, že dôvody, na ktorých podľa odôvodnenia napadnutej časti rozsudku spočíva rozhodnutie súdu prvej inštancie, považuje za vecne správne a tiež úplné z hľadiska všetkých kľúčových otázok nastolených v priebehu konania pred

súdom prvej inštancie oboma procesnými stranami (§ 387 ods. 3 veta prvá CSP). Len na zdôraznenie správnosti napadnutej časti rozhodnutia a k odvolacím námietkam žalovaného (§ 387 ods. 3 veta druhá CSP) odvolací súd dodáva nasledovné:

22. Súd prvej inštancie v rozsiahlom odôvodnení rozsudku podrobne uviedol, čoho sa žalobca domáhal i aké bolo procesné stanovisko žalovaného k žalobe. Z tvrdení procesných strán a argumentácie výstižne vyseletoval podstatné skutkové tvrdenia a právne argumenty a vo vzťahu k rozhodujúcim sporným skutočnostiam tiež dostatočne ozrejmil, aké zistenia vyplynuli z vykonaných dôkazov. Zistené skutočnosti následne zrozumiteľne a v súlade so zásadami formálnej logiky premietol do rozhodujúcich skutkových záverov a z nich právnymi úvahami zdôvodnil výber právnych noriem, ktoré aplikoval, a tiež aj konkrétne následky, ktoré z nich za daného skutkového stavu vyvodil. Podľa posúdenia odvolacieho súdu nemožno odôvodnenie napadnutej časti rozsudku považovať za arbitrárne, ani za odchylné od vecí samej, a ani za extrémne nelogické, a preto odvolaciu námietku žalovaného proti odôvodneniu napadnutého rozsudku, odvolací súd posúdil ako nedôvodnú.

23. Žalovaný v odvolaní neopodstatnene namietal nedostatok právomoci súdu v prejednávanej spore konať, ak v tejto súvislosti tvrdil, že aby súd mohol konštatovať dôvodnosť uplatneného nároku, musel by žalobca preukázať, že zákon č. 351/2001 Z.z. prebral Smernicu 2003/88/ES nesprávne, a súd sa otázkou právomoci riešiť nastolenú otázku nezaoberal.

24. Otázkou právomoci súdu na konanie je potrebné posudzovať vo vzťahu k predmetu sporu, ktorý je vymedzený uvedením podstatných skutkových okolností, na ktorých sa zakladá nárok žalobcu. Nie je významné právne definovanie nároku, ktoré je vždy úlohou súdu v zmysle zásady iura novit curia.

25. Zo žaloby a súdneho spisu bez všetkých pochybností vyplýva, že predmetom konania je peňažný nárok žalobcu majúci povahu nemajetkovej ujmy, ktorá mala žalobcovi vzniknúť v dôsledku porušenia jeho práva na 48 hodinovú týždennú pracovnú dobu podľa čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES ako práva garantovaného právom Únie.

26. Predmet sporu sa preto nepochybne týka práva Únie. Podľa názoru odvolacieho súdu súd prvej inštancie správne uzavrel, že právomoc na prejednanie a rozhodnutie veci je daná, lebo neexistuje žiadny iný orgán disponujúci kompetenciou zverenou ústavnými normami, či zákonom na rozhodnutie o práve žalobcu na náhradu škody voči štátu za porušenie práva Únie.

27. V tejto súvislosti sa súd prvej inštancie správne zaoberal otázkou vzťahu úniového a vnútroštátneho práva, a to so zreteľom na to, že v zmysle čl. 7 ods. 2 a 5, čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky a tiež čl. 3 CSP, je súd viazaný medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky, ktoré majú prednosť pred zákonom, judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie. Vzťah úniového a vnútroštátneho práva sa tak riadi zásadou prednosti a tiež povinnosťou vnútroštátnych orgánov aplikovať normy unijného práva ex officio. Judikatúra Súdneho dvora Európskej únie vo veci zodpovednosti členských štátov za porušenie práva Únie je založená na zásade pacta sunt servanda vyjadrenej v čl. 10 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, podľa ktorého sú členské štáty povinné prijať všetky opatrenia potrebné na zabezpečenie plnenia záväzkov vyplývajúcich im zo Zmluvy alebo z činnosti Spoločenstva a zdržať sa akýchkoľvek opatrení, ktoré by mohli ohroziť dosiahnutie cieľov Zmluvy alebo ohroziť reálne účinnosť unijného práva.

28. S ohľadom na uvedené podľa názoru odvolacieho súdu nemožno prisvedčiť žalovanému v jeho názore, že vnútroštátnemu súdu neprináleží prejudiciálne preskúmať súlad vnútroštátneho práva s unijným právom.

29. Tento výklad konvenuje aj interpretácii zaujatej Ústavným súdom Slovenskej republiky v rozhodnutí z 11.10.2016 sp. zn. III. ÚS 666/2016, v ktorom (o.i.) uviedol:

29.1. „Podľa čl. 7 ods. 2 ústavy Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvá a Európsku úniu. Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky. Prevzatie právne záväzných aktov, ktoré vyžadujú implementáciu, sa vykoná zákonom alebo nariadením vlády podľa

čl. 120 ods. 2 ústavy. Z citovanej ústavnej normy vyplýva, že vznik členstva Slovenskej republiky v Európskej únii okrem iného tkvie aj v dobrovoľnom vzdaní sa časti suverenity štátu v prospech Európskej únie. Pritom ide aj o časť suverenity pri všeobecne záväznom regulovaní spoločenských vzťahov. To jednoznačne vyplýva z druhej vety čl. 7 ods. 2 ústavy. Preto Národná rada Slovenskej republiky sice zostáva stále jediným vnútroštátnym zákonodarným orgánom (čl. 72 ústavy), nie však jediným orgánom oprávneným normovať obsah spoločenských vzťahov na úrovni zákonnej sily. Za určitých okolností teda slovenské orgány aplikujúce právo (aj súdy) musia skúmať nielen vôľu zákonodarcu, ale aj vôľu úijného tvorcu zodpovedajúcej právnej regulácie, ktorá je z hľadiska právnej relevancie úpravy správania subjektov práva v právnych vzťahoch postavená na roveň, ba niekedy aj nad vôľu zákonodarcu. Formulovaná požiadavka má svoj základ v samotnej ústave, ktorá v čl. 144 ods. 1 sudcom pri rozhodovaní nepredpisuje len viazanosť zákonom ako kvalifikovaným výsledkom realizácie vnútroštátnej zákonodarnej moci ... , ale aj viazanosť ústavou (teda i jej čl. 7 ods. 2) i samotnou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 ústavy“.

29.2. „... fakt vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie zásadným prelomom v procese kontinuálneho vývoja právneho poriadku i jeho interpretácie, pretože okrem vnútroštátneho zákonodarcu (ktorý vytvoril koncept materiálneho poňatia škody v čase, keď integráciu do Európskej únie nebolo možné ani len predpokladať), je doň oprávnený svoju vôľu presadzovať aj úijný normotvorca. Pre aplikačnú prax vnútroštátnych orgánov verejnej moci nadaných právomocou rozhodovať v individuálnych prípadoch to znamená, že stabilita právnych vzťahov a právna istota dôvodne vyžadujú hoci aj zotrvať na právnych konceptoch vyvinutých pred vstupom do Európskej únie, ale ak ide o sféru regulácie úijným normotvorcom, je potrebné túto konfrontovať s regulačnými predstavami vnútroštátneho zákonodarcu a v prípade zistenia odchýlky vyvinúť maximálnu snahu o uprednostnenie cieľa stelesneného v právne záväzných aktoch Európskej únie. Ústavný súd hovorí o maximálnej, nie absolútnej snahe, lebo v tomto bode myšlienkovvej línie už je potrebné vziať do úvahy charakter právneho predpisu vydaného úijným normotvorcom vyplývajúci z primárneho práva Európskej únie. Práve smernice ako typová kategória predpisov sekundárneho práva sú (na rozdiel od nariadení) typické absenciou priamej uplatniteľnosti voči fyzickým osobám a právnickým osobám v jednotlivých členských štátoch. Podľa čl. 288 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „zmluva o fungovaní EÚ“) je smernica záväzná pre každý členský štát, ktorému je určená, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom sa voľba foriem a metód ponecháva vnútroštátnym orgánom. Citované ustanovenie primárneho práva Európskej únie vysiela zrozumiteľné posolstvo vnútroštátnym orgánom členských štátov zaväzujúc ich na taký výkon ich vrchnostenských kompetencií, ktorý zabezpečí dosiahnutie výsledku očakávaného smernicou. Inými slovami, ide tu o povinnosť naplniť vôľu úijného tvorcu smernice vnútroštátnymi právnymi prostriedkami. Štandardným prostriedkom dosahovania cieľa stanoveného smernicou je zmena právnej úpravy, ku ktorej pristúpi vnútroštátny zákonodarca. Avšak pre prípad, že túto svoju povinnosť nesplní, vyvinula rozhodovacia prax Súdneho dvora teóriu priameho účinku smerníc a nepriameho účinku smerníc.“.

30. Súdny dvor Európskej únie (o.i.) v rozsudku vo veci C-456/98 Centrosteeel vyjadril vo vzťahu k vnútroštátnym súdom požiadavku kontrolovať správnosť preberania smerníc, ktorá činnosť napokon predstavuje základný kameň, na ktorom je vystavaná jeho doktrína priamej a nepriamej aplikácie unijných smerníc vnútroštátnymi orgánmi. Rovnako podľa právnej teórie v prípade, že v konaní pred slovenským súdom alebo správnym orgánom vzíde otázka aplikácie smernice Únie, nevyhne sa tento orgán komparácii ustanovení smernice s ustanoveniami slovenského predpisu, do ktorého bola smernica transponovaná ..., aby zistil, či má smernicu aplikovať nepriamym alebo priamym spôsobom. Na tento účel by sa súdny alebo správny orgán nemal uspokojiť iba s uvedením predmetnej smernice v prílohe slovenského transpozičného predpisu ... a považovať tým smernicu za správne transponovanú, ale mal by porovnať konkrétne znenia ustanovení slovenského transpozičného predpisu so zneniami ustanovení transponovanej smernice (viď. E. F., E. F., Primárne právo Európskej únie, aplikácia a výklad práva Únie s judikatúrou, 3. vydanie, 1097s, str. 181).

31. Ani odvoláciu námietku žalovaného, že nie je v spore pasívne legitimovaný, nemožno vyhodnotiť ako opodstatnenú. V okolnostiach posudzovanej veci súd prvej inštancie správne pri svojom rozhodovaní vychádzal z premisy, že:

31.1. predpoklady zodpovednosti za vzniknutú škodu v zmysle judikatúry Súdneho dvora Európskej únie vychádzajú z absolútnej objektívnej zodpovednosti členského štátu za takto vzniknutú škodu,

31.2. ide o prípady porušenia práva Únie členským štátom pre absentujúcu alebo nesprávnu transpozíciu smerníc, aplikáciu ustanovení vnútroštátneho právneho poriadku odporujúcu úniovému právu, vydanie súdneho alebo správneho rozhodnutia, ktoré je v rozpore s právom Únie a na prijatie alebo ponechanie v platnosti legislatívy, ktorá je v rozpore s právom Únie,

31.3. objektívna zodpovednosť členského štátu za vzniknutú škodu podľa judikatúry Súdneho dvora Európskej únie nastáva, pokiaľ sú splnené kumulatívne jej tri predpoklady: a) porušenie úniovej normy s cieľom priznať jednotlivcom práva, b) porušenie úniového práva je dostatočne závažné, c) medzi porušením úniového práva členským štátom a škodou spôsobenou fyzickým a právnickým osobám existuje príčinná súvislosť, pričom

31.4. podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora EÚ v prípade neexistencie právnej úpravy Spoločenstva, patrí vnútroštátnemu právnemu poriadku každého členského štátu, aby určil príslušné súdy a upravil procesné podmienky súdnych konaní určených k zaisteniu ochrany práv, ktoré jednotlivcom vyplývajú z práva Spoločenstva, pričom členský štát je povinný poskytnúť náhradu za dôsledky spôsobenej škody v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi s tým, že podmienky náhrady škody, ako i premlčanie práva na náhradu škody stanovenej vnútroštátnymi predpismi, musia byť v súlade s princípmi ekvivalencie (rovnocennosti) a efektivity.

32. V korelácii s uvedeným pokiaľ v prejednávanom prípade pre danú oblasť zodpovednosti štátu neexistuje špecializovaná vnútroštátna právna úprava, namiesto je využitie právnej úpravy, ktorá svojim obsahom a účelom je najbližšia v zmysle zásad analógie iuris a analógie legis, rešpektujúc princípy úniového práva. Vnútroštátne právo Slovenskej republiky síce pozná osobitný zákon č. 514/2003 Z.z., ktorý upravuje otázku zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, táto je však daná iba v prípade, pokiaľ existuje nezákonné rozhodnutie, či nesprávny úradný postup v príčinnej súvislosti, s ktorými vznikla tvrdená škoda. Sporná vec sa týka porušenia práva Únie, teda nejde o naplnenie zákonných predpokladov aplikácie zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci podľa zákona č. 514/2003 Z.z.. Niet ale prekážok, aby pasívne vecne legitimovaným subjektom v konaní o nároku na náhradu škody voči štátu bola Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra SR ako orgán, do pôsobnosti ktorého spadá aj Hasičský a záchranný zbor SR, ktorého príslušníkom bol žalobca v rozhodnej dobe.

33. Súd prvej inštancie v okolnostiach posudzovaného prípadu správne uzavrel, že v danej veci ide o objektívnu zodpovednosť štátu. Táto zodpovednosť existuje bez ohľadu na to, ktorý konkrétny verejný orgán sa porušenia práva únie dopustil, resp., ktorý z orgánov by mal mať povinnosť škodu podľa vnútroštátnych noriem nahradiť. Podľa názoru odvolacieho súdu súd prvej inštancie adekvátne vyvodil svoj záver o pasívnej legitímácii žalovaného aj odkazom na rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-429/09 Günter Fuß proti Stadt Halle, z ktorého je zrejmé, že zodpovednostným subjektom za prípadné porušenie práva Únie, ktoré vedie k vzniku škody spôsobenej jednotlivcom je štát, v ktorom takéto porušenie práva Únie nastalo, bez ohľadu na to, aký verejný orgán má podľa práva dotknutého členského štátu v zásade túto povinnosť nahradiť, a v ktorom Súdny dvor EÚ (o.i.) v bodoch 45 až 48 konštatoval, že „Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora zásada zodpovednosti štátu za škody spôsobené jednotlivcom porušením práva Únie, ktoré sú mu pripísateľné, je súčasťou systému zmlúv, na ktorých je Únia založená (pozri v tomto zmysle rozsudky z 19. novembra 1991, Francovich a i., C-6/90 a C-9/90, Zb. s. I-5357, bod 35; z 5. marca 1996, Brasserie du pecheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, Zb. s. I-1029, bod 31, ako aj z 26. januára 2010, Transportes Urbanos y Servicios Generales, C-118/08, Zb. s. I-635, bod 29). Z uvedenej judikatúry vyplýva, že táto povinnosť platí v prípade každého porušenia práva Únie členským štátom, a to bez ohľadu na verejný orgán, ktorý sa tohto porušenia dopustil, a bez ohľadu na to, aký verejný orgán má podľa práva dotknutého členského štátu v zásade povinnosť túto škodu nahradiť (pozri v tomto zmysle rozsudky Brasserie du pecheur a Factortame, už citovaný, bod 32; z 1. júna 1999, Konle, C-302/97, Zb. s. I-3099, bod 62; zo 4. júla 2000, Haim, C-424/97, Zb. s. I-5123, bod 27, a z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, Zb. s. I-10239, bod 31). Súdny dvor teda rozhodol, že poškodení jednotlivci majú právo na náhradu, keď sú splnené tri podmienky, t. j. že cieľom porušenej právnej normy Únie je priznať jednotlivcom práva, porušenie je dostatočne závažné a medzi týmto porušením a škodou spôsobenou poškodeným jednotlivcom existuje priama príčinná súvislosť (pozri v tomto zmysle rozsudok Transportes Urbanos y Servicios Generales, už citovaný, bod 30). Uplatnenie týchto podmienok dovoľujúcich konštatovať zodpovednosť členských štátov za škody

spôsobené jednotlivcom porušeniami práva Únie musia vnútroštátne sudy v zásade vykonať podľa usmernení Súdneho dvora na ich vykonanie (pozri rozsudok z 12. decembra 2006, *Test Claimants in the FII Group Litigation*, C-446/04, Zb. s. I-11753, bod 210 a citovanú judikatúru).“

34. Ani právnym úvahám, na podklade ktorých súd prvej inštancie dospel k záveru o zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú žalobcovi porušením práva únie, niet čo vytknúť. Odvolací súd sa v tomto smere predovšetkým stotožňuje s jeho názorom o aplikovateľnosti čl. 6 písm. b) smernice 2003/88/ES (tiež) na organizáciu pracovného času príslušníkov Hasičského a záchranného zboru, ktorý plne zodpovedá interpretačnému záveru, ktorý v tejto otázke zaujal Súdny dvor EÚ v rozhodnutí vo veci C - 429/09.

35. Vecnú správnosť preskúmvanej časti rozsudku nie sú podľa názoru odvolacieho súdu spôsobilé spochybniť ani tvrdenia žalovaného v odvolaní, že žiadne ustanovenie zákona č. 315/2001 Z.z. nie je možné považovať za rozporné so Smernicou 2003/88/ES, ak pritom žalovaný akcentoval na rozdiel medzi pojmi prebratie smernice a aplikácia smernice, že Smernica sa na služobný pomer príslušníkov Hasičského a záchranného zboru SR a s tým spojený rozvrh služobného času nevzťahuje v plnom rozsahu, a to vzhľadom na skutočnosť, že:

35.1. Článok 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES ukladá členským štátom povinnosť stanoviť 48 hodinovú hranicu pre priemerný týždenný pracovný čas, v súvislosti s ktorou je výslovne stanovené, že zahŕňa tak nadčasy, ako aj pracovnú pohotovosť, od ktorej povinnosti sa nemožno v žiadnom prípade odchýliť, pokiaľ ide o také činnosti, ako je činnosť hasičov, hoci by k tomu došlo len prostredníctvom súhlasu dotknutého pracovníka. Ide teda o pravidlo sociálneho práva Únie s osobitným významom, z ktorého má mať prospech každý pracovník, keďže je minimálnou požiadavkou určenou na zaistenie bezpečnosti a ochrany jeho zdravia. V článku takto uložená povinnosť členskému štátu v sebe zahŕňa na strane druhej nárok každého pracovníka na to, aby jeho priemerný týždenný pracovný čas nepresahoval túto maximálnu hranicu, pričom ako už Súdny dvor viackrát rozhodol, členské štáty rozsah pôsobnosti čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES nemôžu jednostranne určiť tak, že uplatnenie tohto nároku každého pracovníka by viazali na nejakú podmienku alebo ho určitým spôsobom obmedzili.

35.2. Článok 1 ods. 3 Smernice definuje svoj rozsah pôsobnosti na všetky odvetvia činnosti, verejné i súkromné, pričom výslovne odkazuje na čl. 2 Smernice 89/391/EHS. Spomínaná Smernica podáva pritom výklad rozsahu svojej pôsobnosti nielen v pozitívnom slova zmysle, ale tiež v negatívnom slova zmysle, keď stanovuje výnimky rozsahu svojej pôsobnosti. Smernica sa neuplatňuje tam, kde sú s ňou nevyhnutne v rozpore charakteristiky vlastné pre určité osobitné činnosti verejných služieb, napríklad v oblasti služieb civilnej ochrany. Z cieľa predmetnej Smernice, ktorý je zameraný na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci a tiež z jeho znenia čl. 2 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 prvého pododseku (zakotvujúceho výnimku rozsahu pôsobnosti Smernice) vyplýva, že rozsah pôsobnosti tejto smernice je nutné chápať širšie a súčasne výnimku z pôsobnosti je potrebné vykladať zužujúco. Navyše čl. 2 ods. 2 prvý pododsek Smernice nevyklučuje z jej pôsobnosti služby civilnej ochrany ako také, ale len určité ostatné činnosti týchto služieb, ak charakteristiky vlastné pre určité osobitné činnosti odporujú použitiu ustanovení tejto Smernice. Uvedené je potrebné vykladať spôsobom, že rozsah pôsobnosti smernice sa obmedzuje na prípady nevyhnutnej ochrany záujmov, ktoré dovoľuje Smernice členským štátom chrániť. Upravená výnimka rozsahu pôsobnosti Smernice má za úlohu zabezpečiť riadne fungovanie služieb nevyhnutných na ochranu verejnej bezpečnosti, zdravia a poriadku v prípade, že nastane osobitne vážna situácia alebo situácia osobitného rozsahu, napríklad katastrofa, pre zásahové a záchranné tímy. Uvedené sa jasne odlišuje od štandardnej, základnej, obsahovej náplne činnosti a plnenia úloh žalobcu ako príslušníka Záchranného a hasičského zboru SR. Aj keď nemožno pochybovať o tom, že by služba žalobcu popri plnení úloh pri zdoľávaní požiarov zahrňovala (nezahrňovala) tiež úlohy na úseku civilnej ochrany obyvateľstva, za obvyklých podmienok činnosti s ňou spojené možno vopred plánovať, vrátane pracovného času jej personálu, v súlade s úlohami, ktoré boli na ňu prenesené. Služba žalobcu sa teda nevzťahuje žiadnymi osobitosťami, ktoré by odporovali použitiu právnych noriem Spoločenstva v oblasti ochrany bezpečnosti a ochrany zdravia zamestnancov, preto sa na ňu nevzťahuje vylúčenie pôsobnosti, ktoré vyplýva z čl. 2 ods. 2 prvého pododseku Smernice 89/391/EHS, naopak na službu žalobcu sa predmetná Smernica použije v plnom rozsahu.

35.3. Tento výklad konvenuje aj interpretácii zaujatej Súdnym dvorom Európskej únie v rozhodnutí vo veci C - 52/04 *Personalrat der Feuerwehr Hamburg*, podľa ktorého čl. 2 Smernice 89/391/EHS a čl. 1

ods. 3 Smernice 2003/88/ES sa majú vykladať v tom zmysle, že činnosti vykonávané zásahovými silami takej verejnej požiarnej služby, akou je verejná služba, o ktorú ide v konaní vo veci samej, obvykle patria do pôsobnosti uvedených smerníc, takže čl. 6 bod 2 Smernice 2003/88/ES v zásade bráni prekročeniu maximálnej hranice 48 hodín určenej ako maximálny týždenný čas, vzťahujúcej sa aj na služby hliadky. Jeho prekročenie je však možné v prípade výnimočných okolností takej závažnosti a rozsahu, ktoré dočasne prevážia cieľ smerujúci k zabezpečeniu riadneho fungovania služieb nevyhnutných pre ochranu takých verejných záujmov, ako sú verejný poriadok, zdravie a bezpečnosť, nad cieľom spočívajúcim v zabezpečení bezpečnosti a zdravia pracovníkov pridelených do zásahových a záchranných jednotiek. Súdny dvor aj v tomto rozhodnutí dospel k záveru, že jediným cieľom výnimky uvedenej v čl. 2 odsek 2 prvého pododseku Smernice 89/391/EHS bolo zabezpečenie riadnej činnosti služieb nevyhnutných na účely ochrany bezpečnosti, zdravia, tiež verejného poriadku v prípade závažných a svojim rozsahom mimoriadnych okolností, napr. v prípade katastrofy, pre ktoré je charakteristická najmä skutočnosť, že môžu pracovníkov vystaviť rizikám, ktoré nie sú zanedbateľné, pokiaľ ide o ich bezpečnosť alebo zdravie, a ktoré, vzhľadom na ich povahu, nie je možné zohľadniť pri rozvrhu pracovného času zásahových a bezpečnostných zložiek.

35.4. Kritérium, ktoré používa zákonodarca Spoločenstva na určenie pôsobnosti Smernice 89/391/EHS sa nezakladá na príslušnosti pracovníkov k takým rozličným odvetviám činnosti, ktoré sú uvedené v čl. 2 odsek 2 prvého pododseku tejto smernice, akými sú vo všeobecnosti ozbrojené sily, polícia, civilná ochrana, ale vyplýva výlučne z osobitnej povahy určitých osobitných úloh vykonávaných zamestnancami v týchto odvetviach, čo odôvodňuje výnimku z pravidiel stanovených v uvedenej smernici, a to z dôvodu absolútnej nevyhnutnosti zabezpečenia účinnej ochrany spoločnosti. Vzhľadom na to, že uvedené činnosti sa v ozbrojených silách a záchranných službách vykonávajú za zvyčajných okolností, patria do pôsobnosti Smernice 89/391/EHS.

36. Odvolacia námietka žalovaného o tom, že služobná činnosť žalobcu nepatrí do pôsobnosti Smernice 2003/88/ES a že Smernica sa na služobný pomer príslušníkov Hasičského a záchranného zboru SR a s tým spojený rozvrh služobného času nevzťahuje v plnom rozsahu, nie je preto dôvodná.

37. Odvolací súd sa v tejto súvislosti plne stotožňuje s názorom súdu prvej inštancie, že zákon o Hasičskom a záchrannom zbere č. 315/2001 Z.z. v znení neskorších predpisov svojou úpravou - oddelením pracovnej služby od pracovnej pohotovosti a ich usporiadaním, náležite nereflektuje 48 hodinový týždenný limit pracovného času. Odvolací súd je v zhode so súdom prvej inštancie v jeho názore, že do Smernicou 2003/88/ES regulovaného fondu práce spadá pracovná pohotovosť, a tiež, že z jej pôsobnosti nie je vyňatá kategória zamestnancov, do ktorej spadá žalobca.

37.1. Zákon o Hasičskom a záchrannom zbere č. 315/2001 Z.z. v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „hasičský zákon“) vo svojich ustanoveniach upravuje o.i. podmienky výkonu štátnej služby, do ktorých spadajú kategórie: týždenný služobný čas, nerovnomerné rozvrhnutie služobného času, prestávky v štátnej službe, nepretržitý odpočinok medzi dvoma služobnými dňami, dĺžka nepretržitého odpočinku v týždni, dni služobného pokoja, štátna služba nadčas, služobná pohotovosť v štátnej službe príslušníkov a dovolenka.

37.2. Podľa § 85 ods. 1 a 2 hasičského zákona, služobný čas príslušníka je časový úsek, v ktorom príslušník vykonáva štátnu službu a je k dispozícii služobnému úradu (odsek 1), služobný čas príslušníka je 40 hodín týždenne, skrátenie týždenného služobného času príslušníka možno dohodnúť v kolektívnej zmluve vyššieho stupňa (odsek 2).

37.3. Podľa § 86 ods. 1 a 2 hasičského zákona, služobný čas príslušníkov môže byť rozvrhnutý nerovnomerne. Nerovnomerne rozvrhnutý služobný čas príslušníkov je rozvrhnutý na obdobie šiestich mesiacov. Pri nerovnomernom rozvrhnutí nesmie byť dĺžka služobného času v jednotlivých služobných dňoch vyššia ako 18 hodín. Celková dĺžka vykonávania štátnej služby a na ňu bezprostredne nadväzujúcej určenej služobnej pohotovosti v mieste vykonávania štátnej služby je najviac 24 hodín v služobnom dni.

37.4. Podľa § 91 ods. 1 a 3 hasičského zákona, štátnou službou nadčas je štátna služba vykonávaná nad rámec určeného služobného času (odsek 1). V kalendárnom roku možno príslušníkovi prikázať štátnu službu nadčas v rozsahu najviac 300 hodín (odsek 3).

37.5. Podľa § 92 ods. 1 hasičského zákona, služobný úrad určuje príslušníkovi služobnú pohotovosť v štátnej službe v mieste vykonávania štátnej služby, ktorá bezprostredne nadväzuje na vykonávanie štátnej služby podľa § 86 ods. 2 v rámci rozvrhnutia služobného času.

37.6. V Prílohe č. 4 bod 6 citovaného zákona sa uvádza, že do jeho znenia bola pridaná Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES zo dňa 4.11.2002 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času.

37.7. Článok 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES v zásade bráni prekročeniu maximálnej hranice 48 hodín určenej ako maximálny týždenný pracovný čas. Z citovaného zákona ale nevyplýva, že by služobná pohotovosť hasičov v mieste výkonu služby bola považovaná za súčasť ich služobného času.

37.8. Z uvedeného potom možno konštatovať, že vnútroštátna právna úprava v zmysle hasičského zákona umožňuje zamestnávateľovi, resp. služobnému úradu, rozvrhnúť príslušníkovi zboru služobný (pracovný) čas tak, že tento presiahne maximálnu hranicu stanovenú v čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES.

38. Povinnosťou členských štátov je nielen dosiahnuť výsledok stanovený smernicou, ale aj ich povinnosť prijať všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy na zabezpečenie splnenia tejto povinnosti, ktorá povinnosť sa vzťahuje na všetky orgány členských štátov.

39. Súdny dvor Európskej únie opakovane konštatoval, že pojem pracovný čas uvedený v Smernici 2003/88/ES je autonómny pojem práva Európskej únie, ktorý treba definovať podľa objektívnych vlastností s odkazom na systém a účel Smernice, ktorým je zlepšenie životných a pracovných podmienok pracovníkov. Článok 2 ods. 1 a 2 tejto Smernice vymedzuje pracovný čas ako „akýkoľvek čas, počas ktorého pracovník pracuje podľa pokynov zamestnávateľa a vykonáva svoju činnosť alebo povinnosti“ a čas odpočinku ako „akýkoľvek čas, ktorý nie je pracovným časom“. Ako Súdny dvor EÚ zdôraznil vo svojej judikatúre, buď je určitý čas pracovným časom, alebo nie je. Normotvorca teda nepovažoval za vhodné stanoviť nijakú ďalšiu kategóriu alebo kategórie, podľa ktorých by umožnil určité rozlišovanie pracovného času a času odpočinku.

40. Súdny dvor EÚ v rozsudku vo veci C-518/15 Ville de Nivelles/Rudy Matzak predovšetkým zdôraznil, že členské štáty sa nemôžu, pokiaľ ide o určité kategórie hasičov prijatých do verejných hasičských služieb, odchýliť od súboru povinností vyplývajúcich z ustanovení Smernice, vrátane pojmov pracovný čas a čas odpočinku. Smernica neumožňuje ani to, aby členské štáty ponechali v platnosti alebo prijali inú definíciu pojmu pracovný čas, ako je definícia uvedená v tejto Smernici. Smernica síce stanovuje možnosť členských štátov uplatňovať alebo prijímať ustanovenia, ktoré sú priaznivejšie pre ochranu bezpečnosti a zdravia pracovníkov, ale táto možnosť sa neuplatňuje na definíciu pojmu pracovný čas. Toto konštatovanie potvrdzuje aj účel Smernice, ktorý má zabezpečiť, aby sa definície v nej uvedené nemohli vykladať rôzne v závislosti od vnútroštátneho práva.

41. V okolnostiach súdnej veci súd prvej inštancie podľa názoru odvolacieho súdu dospel k správne mu záveru, že žalobca ako hasič zamestnaný v rámci zásahovej služby, ktorá spadá do verejného sektora, ktorý odpracoval priemerný týždenný pracovný čas presahujúci priemerný týždenný pracovný čas stanovený v čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES, sa z tohto dôvodu môže dovolávať práva Únie na vyvodenie zodpovednosti orgánov dotknutého členského štátu s cieľom získať náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia tohto ustanovenia.

42. V tejto súvislosti súd prvej inštancie tiež správne posudzoval, či boli naplnené kumulatívnym spôsobom podmienky pre vyvodenie tejto zodpovednosti, pričom súdu nemožno vytýkať ani to, že by jednotlivé predpoklady tejto zodpovednosti posúdil nesprávnym spôsobom.

43. Adekvátne pritom vychádzal z judikatórnych záverov Súdneho dvora EÚ, vrátane rozsudku vo veci C - 429/09, v zmysle ktorých poškodení jednotlivci majú právo na náhradu škody, keď sú splnené tri podmienky a to 1. že cieľom porušenej právnej normy Únie je priznať jednotlivcom práva a porušenie je dostatočne závažné, 2. existencia škody a 3. priama príčinná súvislosť medzi týmto porušením a škodou

spôsobenou poškodeným jednotlivcom. a medzi týmto porušením a škodou spôsobenou poškodeným jednotlivcom (v tomto zmysle aj rozsudok Transportes Urbanos y Servicios Generales, bod 30).

44. Vo vzťahu k naplneniu prvej podmienky je súd prvej inštancie správne uzavrel, že táto je v prejednávacom prípade splnená, nakoľko čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES predstavuje v rozsahu, v akom ukladá členským štátom maximálnu hranicu priemerného týždenného pracovného času, ktorá musí byť ako minimálna požiadavka priznaná každému pracovníkovi, dôležité pravidlo sociálneho práva Únie, ktoré súčasne nemožno podrobiť akejkoľvek podmienke alebo akémukoľvek obmedzeniu a ktoré na strane druhej priznáva jednotlivcom právo, ktorého sa môžu dovoliavať priamo pred vnútroštátnymi súdmi.

45. Správne pritom vychádzal súd prvej inštancie z premisy, že podmienka dostatočne závažného porušenia práva Únie zahŕňa v sebe zjavné a závažné prekročenie hraníc voľnej úvahy členským štátom, v ktorej súvislosti má byť zohľadnený predovšetkým stupeň jasnosti a presnosti porušenej právnej normy, ako aj rozsah miery voľnej úvahy, ktorý porušená norma ponecháva vnútroštátnym orgánom. V každom prípade je porušenie práva Únie dostatočne závažné, pokiaľ je v zjavnom rozpore s judikatúrou Súdneho dvora v danej oblasti. Zo zistenia, že v danom prípade žalobca bezpochyby odpracoval v období od apríla 2017 do mája 2020 hodiny služobnej pohotovosti nezapočítaných do fondu pracovného času, kedy žalobca vykonával službu 16, resp. 16,5 hodiny a následne na to nadväzujúcu pracovnú pohotovosť v trvaní 7, resp. 7,5 hodiny, počas ktorej bol žalobca k dispozícii zamestnávateľovi pripravený na zásah, a teda celkový čas, počas ktorého bol žalobca počas jednej zmeny k dispozícii vrátane služobnej pohotovosti, bol 24 hodín, ako to vyplýva z bodu 7 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie, súd prvej inštancie vyvodil správny záver, že uvedené je v zjavnom rozpore s právom Únie určujúcim týždenný limit služobnej povinnosti, preto nemožno mať pochybnosti o dostatočne závažnom porušení práva Únie.

46. V tejto súvislosti možno poukázať tiež na rozsudok Súdneho dvora z 3. októbra 2000 C-303/98, tiež uznesenie z 3. júla 2001 C-241/99 a rozsudok z 9. septembra 2003 C-151/02, z ktorých vyplýva, že pracovný čas zodpovedajúci pracovnej pohotovosti a pohotovostnej službe, počas ktorých je dotknutý pracovník fyzicky prítomný na pracovisku, je súčasťou pojmu pracovný čas v zmysle Smernice 2003/88/ES a teda, že tento pojem bráni vnútroštátnej právnej úprave ustanovujúcej priemerný týždenný pracovný čas, ktorý vzhľadom na to, že zahŕňa takéto obdobie pracovnej pohotovosti a pohotovostnej služby, prekročiť maximálnu týždennú hranicu upravenú v čl. 6 písm. b) tejto smernice. Okrem toho Súdny dvor v rozsudku C-397/01 až C-403/01 vo veci Pfeiffer potvrdil uvedenú judikatúru týkajúcu sa obdoby pracovnej pohotovosti, ktorú odpracovali pracovníci spadajúci do oblasti civilnej obrany. Keďže Súdny dvor navyše zastával názor, že táto otázka súvisiaca s pojmom pracovný čas v zmysle Smernice 2003/88/ES neoponecháva priestor na akékoľvek rozumné pochybnosti, prijal s prihliadnutím na už spomenutú judikatúru uznesenie Personalrat der Feuerwehr Hamburg, v ktorom rozhodol, že činnosti vykonávané zásahovými službami verejnej hasičskej služby - okrem prípadu výnimočných okolností - patria do rozsahu pôsobnosti Smernice 2003/88/ES, tak, že čl. 6 písm. b) tejto smernice v zásade bráni prekročeniu 48 hodinovej hranice stanovenej pre maximálny týždenný pracovný čas vrátane zásahových služieb.

47. Odvolací súd sa nestotožňuje s názorom žalovaného, že len preto, že p. G. H. vykonával práce hasiča v pracovnom pomere pre Mesto Halle, a teda nie v štátnej službe, nemožno závery rozhodnutia vo veci C - 429/09 aplikovať na príslušníkov Hasičského a záchranného zboru Slovenskej republiky. Podľa názoru odvolacieho súdu Súdny dvor EÚ sa v tomto rozhodnutí jasne vyjadril k povahe práce hasičov ako takých, bez rozlíšenia, či sú tieto práce vykonávané na celoštátnej alebo regionálnej úrovni a či je zamestnávateľom štát alebo iný subjekt. Nemožno v tejto súvislosti prehliadať ani to, že v tomto rozhodnutí Súdny dvor EÚ nadväzuje na svoju skoršiu judikatúru, v ktorej sa už vyjadril k spôsobu interpretácie slovného spojenia „určité osobitné činnosti verejných služieb“, použitého pri negatívnom vymedzení pôsobnosti Smernice 2003/88/ES. Súdny dvor EÚ v prípade C - 429/09 p. G. H. zaujal stanovisko aj v otázke potrebnosti preventívneho pôsobenia zamestnancov uplatňujúcich unijné právo vo svetle predpokladov pre vznik zodpovednosti za škodu podľa judikatúry Súdneho dvora EÚ (napr. vo veci C - 46/93 Brasserie du pecheur a Factortame) a taktiež skonštatoval, že „článok 6 písm. b) Smernice 2003/88 ani zďaleka nevyžaduje, aby dotknutí pracovníci požiadali svojho zamestnávateľa o dodržovanie minimálnych požiadaviek upravených týmto ustanovením, ale naopak, zamestnávateľovi nariaďuje, aby v prípade, ak je do vnútroštátneho práva prebratá výnimka upravená v článku 22 tej istej Smernice, získal osobný, výslovný a slobodne vyjadrený súhlas uvedeného pracovníka s tým, že sa

vzdáva práv priznaných týmto článkom 6 písm. b) a uzavrel, že „nemožno za primerané požadovať od takého pracovníka, ktorému rovnako ako G. H. vznikla škoda z dôvodu, že jeho zamestnávateľ porušil práva priznané článkom 6 písm. b) Smernice 2003/88, aby na účely uplatnenia nároku na získanie náhrady tejto škody najprv podal žiadosť tomuto zamestnávateľovi“, na čo náležite poukázal aj súd prvej inštancie v odôvodnení preskúmvanej časti rozsudku.

48. Vo vzťahu k splneniu podmienky existencie škody odvolací súd uvádza, že z európskej judikatúry vyplýva, že náhrada škôd spôsobených jednotlivcom porušením práva Únie musí byť primeraná vzniknutej škode, aby mohla zabezpečiť skutočnú ochranu ich práv. Je na vnútroštátnom práve členských štátov, aby pri dodržaní zásad rovnocennosti a efektivity určili, či sa náhrada škody musí poskytnúť vo forme udelenia dodatočného náhradného voľna alebo vo forme finančného odškodnenia a tiež, aby definovali pravidlá týkajúce sa spôsobu výpočtu tejto náhrady.

49. Vzhľadom na priamy nárok každej dotknutej osoby domáhať sa voči členskému štátu náhrady škody a na povinnosť každého členského štátu zabezpečiť dodržiavanie práva Únie, v súvislosti so vznikom tvrdenej škody sa žalovaný neopodstatnene bránil tvrdením, že žalobca nepreukázal, že vyvinul akúkoľvek snahu na to, aby škode, resp. ujme predišiel. Pripustenie takejto námietky by podľa úsudku odvolacieho súdu v praxi znamenalo prenášanie aktivity na jednotlivca, ktorému bola v dôsledku porušenia povinnosti členského štátu spôsobená škoda, a to v rozpore s existujúcou judikatúrou Súdneho dvora EÚ, podľa ktorej by bolo v rozpore so zásadou efektivity uložiť poškodeným osobám povinnosť systematicky využívať všetky právne prostriedky, ktoré sú im k dispozícii, aj keď by to spôsobilo nadmerné ťažkosti alebo by to od nich nebolo možné rozumne vyžadovať tak, ako to správne konštatoval súd prvej inštancie v bode 33 odôvodnenia rozsudku).

50. V súvislosti so vznikom tvrdenej škody žalovaný neopodstatnene namietal, že súd prvej inštancie sa nezaoberal posúdením, či žalobca preukázal, či v rozhodnom období skutočne pracoval nad tvrdý limit 48 hodinového týždenného pracovného času, keď bolo potrebné zohľadniť aj nerovnomerné rozvrhnutie služobného času u hasičov v období 6 mesiacov, navyše za situácie, ak pred súdom prvej inštancie žalovaný neprodukoval v kontexte uvedeného relevantnú obranu. Ako totiž vyplýva z bodu 7. napadnutého rozsudku, súd konštatoval skutkový stav, ktorý nebol sporný, že žalobca v posudzovanom období po zohľadnení služobného pracovného času a nariadenej služobnej pohotovosti pracoval nad rámec 48 hodinového pracovného týždňa určeného čl. 6 písm. b) Smernice. Odvolací súd je skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie viazaný okrem prípadov, ak dokazovanie zopakuje alebo doplní (§ 383 CSP). Odvolateľovi sa predmetnou odvolacou námietkou spochybníť súdom zistený skutkový stav nepodarilo. Navyše jeho námietka o potrebe zohľadnenia nerovnomerného rozvrhnutia služobného času u hasičov v období 6 mesiacov predstavuje neprípustnú novotu v odvolacom konaní, pretože žalovaný sa uvedenou okolnosťou v konaní doposiaľ nebránil, hoci sa jedná o skutočnosť, ktorú mohol tvrdiť už v konaní pred súdom prvej inštancie (§ 366 a contrario CSP v spojení s § 154 CSP).

51. Odvolací súd nepovažuje za dôvodné ani výhrady žalovaného k spôsobu, akým súd prvej inštancie zdôvodnil svoje závery o forme a rozsahu odškodnenia - nemajetkovej ujmy žalobcu. Svoje úvahy v týchto otázkach súd prvej inštancie podrobne vysvetlil v bodoch 34 až 38 odôvodnenia napadnutého rozsudku, pričom v kontexte odvolacej argumentácie žalovaného možno v tejto súvislosti konštatovať, že súd zdôvodnil, aká ujma žalobcovi vznikla a prečo ju považoval za vážnu (viď. body 34 a 37) odôvodnenia napadnutého rozsudku) a ozrejmil tiež dôvody, na podklade ktorých dospel k záveru o primeranosti výšky priznaného peňažného odškodnenia (viď bod 38 odôvodnenia napadnutého rozsudku), správne pritom vezmúc do úvahy i výšku náhrad nemajetkovej ujmy priznávanú súdmi v obdobných veciach (rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach sp.zn. 9CoPr/1/2019, 6CoPr/2/2019, 3CoPr/229/2019, 1CoPr/8/2019).

52. Za skutkových okolností prejednávaneho prípadu plynie, že na strane žalobcu došlo k porušeniu jeho práva na ochranu zdravia spočívajúceho predovšetkým v porušení práva na primeranú dobu odpočinku, a preto súd prvej inštancie správne posudzoval tento nárok ako nemajetkovú ujmu, ktorá mala žalobcovi vzniknúť v dôsledku toho, že nad čas povolený právom Únie musel byť žalobca nepretržite dostupný a pripravený okamžite v prípade potreby plniť svoje povinnosti.

53. Normotvorca Smernice rady 89/391/EHS a tiež Smernice rady 2003/88/ES vychádzal z faktu, že z dôvodu vysokého výskytu pracovných úrazov a chorôb z povolania sa musia bezodkladne zaviesť alebo

zlepšiť preventívne opatrenia na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov a zaistiť vyšší stupeň ich ochrany, pričom tento cieľ by sa nemal podriaďovať ekonomickým úvahám. Všetci pracovníci by mali mať primeranú dobu odpočinku, pričom pojem odpočinok sa musí vyjadriť v jednotkách času, t. j. dňoch, hodinách, resp. ich častiach. Pracovníkom Spoločenstva sa musí poskytnúť minimálne denný, týždenný a ročný čas odpočinku a primerané prestávky v práci. V tejto súvislosti je potrebné tiež zaviesť maximálnu hranicu týždenného pracovného času. Primeraný odpočinok znamená, že pracovníci majú pravidelný čas odpočinku, trvanie ktorého je vyjadrené v jednotkách času a ktorý je dostatočne dlhý a neprerušovaný, aby sa zabezpečilo, že v dôsledku vyčerpania alebo iného nepravidelného rozvrhnutia práce nespôsobia úraz ani sebe, ani spolupracovníkom alebo iným osobám, a že si ani krátkodobo ani dlhodobo nepoškodia zdravie.

54. Vychádzajúc z povahy porušeného práva a z okolností, za ktorých k porušeniu došlo, žalovaný ako členský štát Únie neprijal opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie požiadavky, aby nebola prekročená maximálna hranica priemerného týždenného pracovného času, resp. prijal vnútroštátnu právnu úpravu v zmysle zák. č. 315/2001 Z.z. o Hasičskom a záchrannom zbore, ktorý umožňuje zamestnávateľovi, resp. služobnému úradu, rozvrhnúť príslušníkovi zboru služobný čas tak, že tento presiahne maximálnu hranicu stanovenú v čl. 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES, a preto je v posudzovanej veci možné konštatovať, že žaloba na upustenie od neoprávneného zásahu a tiež žaloba na odstránenie trvajúcich následkov, nie sú namieste, vzhľadom na zodpovednostný subjekt, ktorým je štát. So zreteľom na tieto špecifiká rovnako neprichádza do úvahy ani morálna satisfakcia, ktorou súdna prax rozumie predovšetkým ospravedlnenie, resp. odvolanie difamujúcich výrokov a podobne. Všetky spomínané občianskoprávne prostriedky ochrany osobnosti, ktoré odvolací súd vylúčil ako možné prostriedky, predstavujú prípad, kedy súdna prax nevyklučuje možnosť bez ďalšieho uplatniť z titulu uplatneného nároku požadované finančné zadosťučinenie. Podľa názoru odvolacieho súdu už samotná existencia zásahu do konštatovaných osobnostných práv žalobcu a jeho trvanie odôvodňujú požadovanie nemajetkovej ujmy v peniazoch ako účinný prostriedok ochrany osobnostných práv.

55. Zákonodarcu nepodáva definíciu nemajetkovej ujmy a jej určenie čo do výšky je závislé na úvahe súdu. Nemajetková ujma sa prejavuje v ťažko definovateľnej sfére vnímania ťažkostí, nepohodlia, stresu a iných nežiaducich účinkov spojených so zásahom do základných ľudských hodnôt. Aj keď nemajetková ujma je škoda morálna, ideálna, imateriálna, prináleží za ňu poškodenému peňažná (materiálna) satisfakcia. Pri rozhodovaní súdu o výške nemajetkovej ujmy v rámci voľnej úvahy, východiskom bude jej primeranosť; náhrada by mala byť taká vysoká, aby mohla splniť úlohu odškodňovacie, nielen symbolickú, na druhej strane však nemôže byť táto náhrada ani neprimerane vysoká.

56. Odvolací súd má v zhode s názorom prvoinštančného súdu za to, že všeobecné okolnosti, za ktorých k porušeniu práva Európskej únie došlo, ktoré aj Súdny dvor EÚ v rozhodnutí vo veci C - 429/09 Fuß považoval za vážne, zakladajú v spojitosti s objektom zásahu (vnútorné prežívanie dôsledkov nerešpektovania limitu pracovného času žalobcom), intenzitou porušenia (prekračovanie limitu pravidelne) a jeho trvanie (len v posudzovanom období viac ako 3 roky), potrebu odškodiť tým vzniknutú ujmu peňažnou náhradou.

57. Súd prvej inštancie správne posudzoval výšku priznanej nemajetkovej ujmy tiež v kontexte hierarchie iných osobnostných hodnôt. Súd k uplatnenej výške náhrady nemajetkovej ujmy správne konštatoval, že pre stanovenie výšky uplatnenej náhrady neboli podkladom akékoľvek výpočty vychádzajúce z výšky mzdy, resp. doplatku peňažnej náhrady, na základe čoho z nich súd pri stanovení tejto náhrady nevychádzal. V tejto súvislosti súd správne odkázal na kritériá pre stanovenie výšky uplatnenej náhrady podľa judikatúry Súdného dvora EÚ, ktorými súd princíp ekvivalencie a efektivity. Pre stanovenie konkrétnej výšky náhrady zo strany súdu bolo potom relevantným, že ide o zásah žalovaného do nemajetkovej sféry žalobcu - práva na odpočinok, súkromie a rodinný život, ktoré súd považoval za dostatočne závažný zásah, pričom prihliadol tiež na následky takým zásahom vyvolané, okolnosti zásahu. Súd náležite uzavrel, že žalobca bol na jednej strane ukrátený o čas odpočinku, teda čas, ktorý by mohol tráviť s rodinou, resp. budovaním iných vzťahov, psychicky, fyzicky by regeneroval, keď tento trávil nad rámec stanovený smernicou v práci, a to v dôsledku nezarátania pracovnej pohotovosti vykonávajúcej v noci do pracovného času, čo samo o sebe je podľa Rozsudku Fuß zásahom závažným. Žalobca pravidelne pred podaním žaloby pracoval nad rámec maximálneho týždenného pracovného času stanoveného smernicou a nepochybne strávil na pracovisku viac času, ako mal. Ak by sa čas strávený na pracovisku celý zarátal do pracovného času žalobcu, žalobca by mohol a musel stráviť na

pracovisku reálne menší čas. So zreteľom na pomerne dlhodobé trvanie takéhoto protiprávneho stavu, nemožno úvahe súdu prvej inštancie, pokiaľ ako primeranú náhradu ustálil sumu 2.500 eur, nič vytknúť.

58. Úsudok súdu prvej inštancie o primeranosti odškodnenia je konzistentná s výškou náhrad, ktoré súdy priznali v skutkovo a právne podobných súdnych sporoch - v obdobných (kolegovia žalobcu) veciach (por. napr. rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 11CoPr/1/2020 - odvolací súd rozsudkom zo dňa 24.6.2020 potvrdil súdom prvej inštancie priznanú nemajetkovú ujmu 2000 eur, 11CoPr/4/2019 - odvolací súd rozsudkom zo dňa 6.5.2020 potvrdil súdom prvej inštancie priznanú nemajetkovú ujmu 1500 eur, 9CoPr/1/2019 - odvolací súd rozsudkom zo dňa 13.5.2020 potvrdil súdom prvej inštancie priznanú nemajetkovú ujmu 3.631,14 eur, 6CoPr/2/2019 - odvolací súd rozsudkom zo dňa 27.8.2020 potvrdil súdom prvej inštancie priznanú nemajetkovú ujmu 4.759,99 eur, 11Co/222/2020 - odvolací súd rozsudkom zo dňa 16.12.2020 potvrdil súdom prvej inštancie priznanú nemajetkovú ujmu 2000 eur, 2Co/60/2019 - odvolací súd rozsudkom zo dňa 5.3.2020 potvrdil súdom prvej inštancie priznanú nemajetkovú ujmu 1500 eur, 2Co/1/2020, 5Co/163/2019 - odvolací súd rozsudkom dňa 14.4.2022 potvrdil súdom prvej inštancie priznanú nemajetkovú ujmu 2000 eur, 5CoPr/11/2021 - odvolací súd rozsudkom dňa 30.6.2022 potvrdil súdom prvej inštancie priznanú nemajetkovú ujmu 2500 eur, 5Co/197/2021 - odvolací súd rozsudkom dňa 14.4.2022 potvrdil súdom prvej inštancie priznanú nemajetkovú ujmu 2000 eur. Odvolací súd dopĺňa, že žalobca vykonáva náročnú prácu a to nad čas povolený právom Únie. Službu vykonáva na pracovisku, kde musí byť fyzicky prítomný aby bol nepretržite dostupný a pripravený okamžite v prípade potreby plniť svoje povinnosti. Tým dochádza k zásahu do jeho práva na súkromie, ktorého súčasťou je aj právo na rodinný život, teda právo utvárať, udržiavať a rozvíjať vzťahy medzi členmi rodiny, ktoré sú zvyčajne založené na silných citových väzbách. Žalobca sa objektívne nemôže venovať rodine v rozsahu v akom by chcel, nemôže zo svojim časom voľne nakladať, nemôže sa venovať svojim záľubám. Jedným z najvýznamnejších osobnostných práv je aj právo na ochranu zdravia a v súvislosti s tým právo na primeraný odpočinok a zotavenie. Uvedené právo je u žalobcu permanentne niekoľko rokov porušované a to napriek tomu, že plní v spoločnosti veľmi zodpovedné úlohy, ktoré neraz vyžadujú aj nasadenie vlastného života. Práca žalobcu ako hasiča je nepochybne nielen náročná a riziková, ale aj veľmi dôležitá. O to viac sa javí potreba, aby žalobca ako hasič mal dostatok času na odpočinok, regeneráciu, súkromie, rodinný život, aby sa mohol venovať svojim záľubám.

59. Pokiaľ žalovaný spochybňuje okolnosť, ako súčasný stav zasahuje do osobnostnej sféry žalobcu uvažujúc, že otáznym zostáva, akú inú činnosť by chcel žalobca vykonávať v čase služobnej pohotovosti, pokiaľ tento čas pripadá na nočné hodiny, ktoré každá fyzická osoba využíva na spanie, odvolací súd predmetnú polemiku žalovaného považuje za nespôsobilú spochybniť vecnú správnosť preskúmanej časti rozsudku, keď podľa názoru odvolacieho súdu uvedené je potrebné vnímať v širších súvislostiach, pretože porušenie práva na odpočinok má vplyv nielen na súkromný a rodinný život dotknutej osoby, ale aj na bezpečnosť práce a s tým spojenú ochranu zdravia.

60. Z ohľadom na uvedené odvolací súd dospel k záveru, že ak súd prvej inštancie priznal žalobcovi nemajetkovú ujmu vo výške 2.500,00 eur, ktorú náležite v okolnostiach súdnej veci vyhodnotil ako primeranú, pretože spĺňa odškodňovaciu úlohu, súčasne ešte nie je sumou neprimerane vysokou a reflektuje výšku náhrad priznávaných súdmi v obdobných veciach.

61. Zo všetkých vyššie uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok podľa § 387 ods. 1 CSP v jeho napadnutom výroku I. ako vecne správny potvrdil, vrátane vecne správneho akcesorického výroku III. o trovách konania.

62. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP tak, že v odvolacom konaní úspešnému žalobcovi odvolací súd priznal proti žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu, o výške ktorých rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti tohto rozhodnutia v zmysle § 262 ods. 2 CSP. Žalovaný nebol v odvolacom konaní úspešný, nárok na náhradu trov odvolacieho konania preto nemá.

63. Toto rozhodnutie prijal senát Krajského súdu v Košiciach pomerom hlasov 3 : 0 (§ 393 ods. 2 CSP).

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu odvolanie **n i e j e** prípustné.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP).

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 CSP).

Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 CSP).

Dovolanie v prípadoch uvedených v odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n) (§ 421 ods. 2 CSP).

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 nie je prípustné, ak a) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada, b) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada, c) je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky a výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa písmen a) a b). Na určenie výšky minimálnej mzdy v prípadoch uvedených v odseku 1 je rozhodujúci deň podania žaloby na súde prvej inštancie (§ 422 ods. 1, 2 CSP).

Dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné (§ 423 CSP).

Dovolanie sa podáva v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy. Dovolanie je podané včas aj vtedy, ak bolo v lehote podané na príslušnom odvolacom alebo dovolacom súde (§ 427 ods. 1, 2 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

Povinnosť podľa odseku 1 neplatí, ak je a) dovolateľom fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, b) dovolateľom právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, c) dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za ne koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa (§ 429 ods. 2 CSP).

Rozsah, v akom sa rozhodnutie napáda, môže dovolateľ rozšíriť len do uplynutia lehoty na podanie dovolania (§ 430 CSP).